

Oponentský posudek na diplomovou práci Víta Mišagy „Dánský vpád do Slezska a na Moravu v letech 1626 až 1627“

Autor diplomové práce si předsevzal úkol zevrubně popsat a vyhodnotit válečné akce konkrétní časové fáze třicetileté války, jež se dotkly slezského a moravského území. Roku 1625 tento konflikt vstoupil do období, jež je nepřiliš přesně označováno jako „dánské“, resp. „dánsko-dolnosaské“. Ani z posledně uvedeného však neplyne dost jasně, že dánský král Kristián IV. se války zúčastnil především jako holštýnský vévoda a vůdčí postava říšských stavů tzv. dolnosaského kraje. Podobně jasné nebyly ani motivy, jež Kristiána IV. vedly k osudovému rozhodnutí a způsobily, že se doba jeho vlády stala posledním vyvrcholením mocenského rozmachu dánsko-norského království, ale též předznamenala jeho „ústup ze slávy“. Mišaga po právu zdůrazňuje okolnost, že nejpozoruhodnější operací protihabsburské strany v letech „dánské války“ se stala diverze hraběte Petra Ernsta von Mansfeld, jenž formálně podléhal neúspěšnému českému „zimnímu králi“ a svou armádu naverboval za anglické a nizozemské peníze. Rovněž pomocné dánské vojsko bylo postaveno z královských, nikoli stavovských příjmů, a navíc mu velel říšský vévoda Jan Arnošt I. Sasko-výmarský.

Nedostatečné subsidie, jež nota bene nebyly řádně vypláceny, nejasná pravidla součinnosti mezi oběma uvedenými vojevůdci a špatná diplomatická příprava – konkrétně pak časová koordinace vpádu vojsk protihabsburské haagské koalice do Slezska a na Moravu s akcemi sedmihradského knížete Gabriela Bethlena – ve svém důsledku vedly ke konečnému krachu jinak velkoryse, avšak ukvapeně naplánovaného tažení. Je zvláště sympatické, že si Mišaga v daném případě nepomáhá zavedeným klišé o Bethlenově nespolehlivosti, neboť tato výtky by spíše příslušela hraběti Mansfeldovi a výmarskému vévodovi, když bychom chtěli opomenout samotného dánského krále. V době, kdy stoupala hvězda Albrechta z Valdštejna, bylo vůbec obtížné najít pro něj důstojného soupeře, zvláště víme-li, že Mansfeld se příliš neosvědčil hned v prvních letech třicetileté války a v pojednávaném období byl již tak těžce nemocen, že se nedožil ani konce roku 1626. Výmarský vévoda jej dokonce předešel a Bethlen si zdárně ukřacoval života nemírným pitím. Jisté je, že všichni měli na mysli definitivní strategický cíl protihabsburské koalice, jímž bylo dobytí císařské rezidenčního města Vídně, ale sama okolnost, že operovali „na vnější linii“ jim i bez ohledu na osobnostní předpoklady do značné míry svazovala ruce.

Vpád hraběte Mansfeld a vévody výmarského byl natolik překvapivý, že jejich vojskům přinesl nesporný počáteční úspěch. Mišaga zaslíbeně líčí, jak tento úspěch vyvolal rozpornou odezvu u obou vojevůdců. Vévoda zamýšlel na udržení získaných pozic (jeho plán na vytvoření a rozšíření „dánské“ enklávy na pomezí Moravy a Slezska uskutečňoval komisař Joachim von Mitzlaff), kdežto hrabě chtěl postupovat dále za každou cenu a v jeho utopických plánech jej evidentně posilovala vzdálená vidina Benátek. Mánii však vystřídala deprese, Mansfeld přenechal doslova za almužnu vojsko i výzbroj Bethlenovi a vydal se na poslední cestu svého života. Zatím dánská enkláva žila v letech 1626—1627 svým způsobem života a postoj k nové „vrchnosti“ rozdělával pospolitosti i jednotlivce, nikoli však důsledně podle víry. Poučné příklady nabízí Mišaga v případě měst (procísařské stanovisko uničovských a „mansfeldská rebelie“ v Hranicích) a příslušníků urozených stavů (Karel starší a Jetřich ze Žerotína); z fundované analýzy „valašské otázky“ vyvozuje – nikoli překvapivé - - zjištění, že ji nelze jednoduše osvětlit hlediskem „třídního boje“.

Konec dánské enklávy byl prohabsburskou stranou vyzván všemi možnými cestami, ale rozhodl o něm teprve Valdštejn, jemuž se Mitzlaff nemohl rovnat ani jako organizátor, tím méně pak jako stratég. Valdštejn přitom úkol splnil za cenu nepatrných obětí, i když se represím zcela nevyhýbal. Na druhé straně nabízel velkorysé kapitulací podmínky a jeho postup usnadňoval také rozšířený sklon k převlékání kabátů – a nejen ve smyslu

náboženském. Velmi působivá je v této souvislosti epizoda o převozu ostatků vévody Jana Arnošta I. z Opavy do Výmaru (Weimar) a pozdvižení, jež tento akt vyvolal mezi Pražany.

Autor diplomové práce osvědčil jazykovou erudici a značnou zběhlost v práci s prameny -- vydanými i nevydanými – a mimořádný přínos spočívá v kritickém využití i rozboru Mitzlaffovy relace, jež je do značné míry apologií „obětního beránka“ neúspěšné dánské diverze do českých zemí. Mitzlaffa však netřeba litovat, neboť dle všeho náležel do dlouhé řady typických „prušáků“. Čtenáři musí imponovat rovněž rozsáhlý seznam literatury, kde však některé tituly postrádám – např. Janáčkovu knihu z roku 1992 pod názvem „Valdštejnova pomsta“. Nevhodné se mi jeví užití příjmení „Baudyš“ namísto správnějšího Volf Jindřich z Budyšína (Wolf Heinrich von Bautzen, resp. Baudissin), Konstantinopol se v době třicetileté války již dávno nazývala Istanbul a lokalit s názvem Krosno je v Polsku více, takže to, které má Mišaga na mysli, nese úřední přívlastek Odrzańskie. Určité problémy obvykle přináší užití vojenské terminologie – generálvachtmistr běžně překládáme jako generálmajor a jednotkou dobových armád byl praporec, nikoli ještě prapor. Vylepšit by se dala řada formulací (např. první věta na s. 70) a poměrně často se projevuje „neshoda“ podmětu s přísudkem.

To však nic nemění na skutečnosti, že autor diplomové práce zvládl úkol se ctí. Pojednal průběh „dánského“ tažení do českých zemí v širších politických, strategických, diplomatických, ekonomických, psychologických a dalších souvislostech a neopomenul se zasvěceně dotknout řady důležitých problémů jakými jsou počty a profesní i etnická skladba vojsk, vztah vojenského stavu a stavů nevojenských, postoj jednotlivců, elit i „lidu“, role náboženské emigrace, užití propagandy a špionáže, otázka jevů, jež moderně označujeme jako loajalitu, či naopak kolaboraci. Autor projevuje plné pochopení prostého faktu, že pravidla „každodennosti“ platí v době mírové i válečné, byť v rozličné míře, čímž vnáší pověstný paprsek jasu i do tématu tak neveselého, jakým je epizoda neblaze proslulého konfliktu, ovšem epizoda mimořádně důležitá z hlediska historického poznání. Myslím, že mám řadu pádných důvodů k tomu, abych doporučil diplomovou práci Víta Mišagy k obhajobě s **návrhem klasifikovat ji jako výbornou.**

V Praze 9. ledna 2008
PhDr. Pavel Bělina, Csc.

